

تأثیرات اجرای طرح هدفمندسازی یارانه‌ها بر وضعیت شهرداری‌های کشور

فردین یزدانی، علی همت‌جو

مقدمه

طرح هدفمندسازی یارانه‌ها را می‌توان یکی از مهم‌ترین طرح‌های اقتصادی اجرا شده در سال‌های پس از انقلاب دانست. طی سالیان متمادی، ساختار اقتصاد ایران با قیمت‌های ارزان انرژی خو گرفته و ساختار تولید خود را بر این پایه بنا نهاده است. با تغییر قیمت‌های انرژی، مجموعه ساختارهای تولیدی به تدریج وارد یک دوران گذار خواهند شد و بنگاه‌های تولیدی چه در عرصه کالایی و چه در عرصه خدمات سعی خواهند کرد که با حرکت از یک نقطه تعادلی به نقطه تعادلی جدیدی دست یابند.

در این فرآیند و در جهت تسهیل امکان دستیابی به نقطه جدید تعادلی، لازم است که دولت با اعمال سیاست‌های جبرانی، این امکان را برای کلیه بخش‌های اقتصاد فراهم سازد. در این فضا، شهرداری‌ها نیز از این قاعده مستثنی نیستند. شهرداری‌ها به‌عنوان نهادهای دست‌اندرکار تولید و ارائه خدمات شهری، دارای ساختار هزینه‌ای هستند که تأثیرات زیادی از تغییر قیمت انرژی و نرخ عمومی تورم می‌پذیرند. از سوی دیگر، تغییر و تحولات رخ داده در بازار ساخت‌وساز و همچنین رشد اقتصاد شهر، تأثیر زیادی بر کسب درآمد این نهاد در پی خواهد داشت.

هدف این مقاله، شناخت و ارزیابی تأثیر تغییرات قیمت حامل‌های انرژی بر ساختار هزینه شهرداری‌ها است؛ بدیهی است که محاسبات انجام شده، نشانگر افزایش هزینه‌های شهرداری است. در صورتی که دولت هرگونه سیاست تثبیت قیمت را اعمال کند، این نتایج قابل تعدیل خواهد بود. در قسمت نخست مقاله، به ارزیابی روش‌شناسی و برخی از مطالب نظری پرداخته شده است. در قسمت دوم، مطالعه برآوردهای مقدماتی بر روی ساختار هزینه خدمات شهری انجام شده و اثرات هدفمندسازی یارانه‌ها بر ساختار هزینه‌ها، تشریح شده است. پس از آن، این سوال مطرح می‌گردد که: آیا شهرداری‌ها قادر خواهند بود با افزایش درآمد نسبت به جبران این آثار اقدام کنند؟ بدین لحاظ، در قسمت سوم به صورت اجمالی، وضعیت آتی درآمدهای شهرداری با تأکید بر بخش مستغلات، مورد بررسی قرار خواهد گرفت و در نهایت در قسمت آخر، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ارائه خواهد شد.

ارایه شاخصی جدید جهت بررسی محرومیت‌های شهری – روستایی

رمضان حیدری

مهرداد فرج‌اللهی

چکیده

در همه کشورها، دولت تلاش می‌کند تا به کمک ابزارهایی نظیر گسترش تأمین اجتماعی و ایجاد اشتغال و تولید در مناطق محروم، وضعیت محرومیت در سطح کشور را بهبود دهد. برای سنجش محرومیت در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای، شهری و محلی، روش‌های مختلفی وجود دارد هر یک از این روش‌ها از شاخص‌های متفاوتی استفاده می‌کنند. از طرف دیگر با توجه به شرایط متفاوتی که بین کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه وجود دارد نمی‌توان از این روش‌ها در همه کشورها استفاده کرد. از این رو لزوم ابداع شاخص‌های جدید برای سنجش محرومیت در سطوح مختلف، همیشه وجود دارد. در این مقاله وضعیت محرومیت در سطح کشور، بین دو جامعه شهری و روستایی و به کمک شاخصی جدید، مورد بررسی قرار گرفته است. مقایسه خروجی‌های حاصل از به‌کارگیری شاخص نشان می‌دهد که شاخص ابداع شده نتایج دقیقی را ارائه می‌دهد و می‌توان از آن در سطح منطقه‌ای برای سنجش محرومیت استفاده کرد.

کلیدواژه: هدفمندسازی یارانه‌ها، محرومیت، شاخص دسترسی، جامعه شهری، جامعه روستایی.

آثار هدفمندسازی یارانه‌ها بر نظام مالیة شهرداری‌ها

علیرضا یآوری، علی نصیری اقدم

چکیده

افزایش قیمت حامل‌های انرژی (موسوم به طرح هدفمندسازی یارانه‌ها)، نظام مالیة شهرداری‌ها را از دو جهت (درآمدها و هزینه‌ها) تحت تأثیر قرار می‌دهد. در بخش درآمدهای شهرداری، عوارض ساخت‌وساز به عنوان مهمترین عامل درآمدی با کاهش مواجه خواهد شد. محاسبات نشان می‌دهد که اجرای این قانون، درآمد ساخت‌وساز را به میزان ۵/۵ هزار میلیارد ریال (حدود ۵۵۰ میلیون دلار) با فرض ثبات سایر شرایط با کاهش روبرو می‌سازد. همچنین در صورتی که مصرف انواع حامل‌های انرژی که در قانون به آن اشاره شده است تغییری نداشته باشد (و برابر با مصرف سال ۱۳۸۸ باشد)، درآمد شهرداری ۱/۴ هزار میلیارد ریال از بابت قانون مالیات بر ارزش افزوده، افزایش خواهد یافت. نتایج این تحقیق بیانگر این واقعیت است که در صورت بالا رفتن یک باره قیمت حامل‌های انرژی، هزینه پرسنلی، هزینه برنامه قطار شهری و هزینه عمرانی به ترتیب حداقل ۸۵۵، ۱۸۶ و ۲۴۷۰ میلیارد ریال افزایش خواهد داشت. در مجموع، هزینه‌های شهرداری بابت این سه قلم به میزان ۳/۵ هزار میلیارد ریال (حدود ۳۵۰ میلیون دلار) افزایش می‌یابد که حدود ۷۰ درصد آن مربوط به هزینه‌های عمرانی است. بنابراین، شهرداری تهران تنها با در نظر گرفتن موارد فوق

حداقل ۷/۶ هزار میلیارد ریال (حدود ۷۶۰ میلیون دلار) با کسری بودجه مواجه خواهد شد. این رقم ۱۹ درصد از بخش نقدی و ۱۰/۱ درصد از کل بودجه شهرداری تهران را شامل می‌شود. در صورت تعمیم نتایج به کل اقلام هزینه‌ای و درآمدی شهرداری تهران، اثر هزینه‌ای هدفمندی سازی یارانه‌ها بالغ بر ۲۳/۶ هزار میلیارد ریال (حدود ۲/۴ میلیارد دلار) خواهد شد. این رقم بالغ بر ۳۲/۱۷ درصد از کل بودجه شهرداری تهران و ۴۴/۳ درصد از بودجه نقدی آن خواهد بود.

کلیدواژه: هدفمندی سازی یارانه‌ها، بردار قیمت حامل‌های انرژی، بودجه، درآمدها، هزینه‌ها، نظام مالیه شهرداری، شهرداری تهران.

تأثیر هدفمند کردن یارانه‌ها بر معیشت ساکنان مسکن مهر در تهران

وحید یگانگی دستگردی

چکیده

سیاست‌های تأمین مسکن در سه دهه گذشته نوسانات زیادی را در ایران تجربه کرده است. در سال‌های اخیر دولت با رویکردی اجتماعی در تأمین مسکن، کوشیده است تا با ارایه زمین‌های دولتی، هزینه زمین را از هزینه مسکن کسر کرده و قیمت تمام شده مسکن را کاهش دهد. این سیاست که به «مسکن مهر» معروف است در روستاها و شهرهای کوچک نسبت به شهرهای بزرگ موفق‌تر بوده است. عدم وجود زمین‌های دولتی با مساحت مناسب برای ساخت مسکن به شکل انبوه در سطح کلان‌شهر تهران باعث گردیده تا سیاست ایجاد مسکن در شهرهای اقماری و بافت‌های فرسوده مورد توجه قرار بگیرد. با این حال نبود زیرساخت‌های حمل‌ونقلی مناسب و فاصله زیاد بین شهرهای اقماری و کلان‌شهر تهران، زمان تلف شده و هزینه حمل و نقل افرادی که در شهرهای جدید ساکن شده‌اند را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هدفمند کردن یارانه‌ها نیز باعث افزایش چندبرابری قیمت حامل‌های انرژی از جمله سوخت وسایل حمل‌ونقل شده، هزینه جابه‌جایی افراد بین شهرهای اقماری و شهر اصلی را افزایش می‌دهد. در این مقاله، به کمک برآورد هزینه ساخت مسکن، هزینه حمل‌ونقل و هزینه زمان از دست‌رفته افراد طی جابه‌جایی بین محل کار و خانه، تفاوت هزینه‌های دو گروه یاد شده، (ساکنان مسکن مهر شهرهای اقماری و بافت فرسوده) مورد بررسی قرار گرفته و تأثیر هدفمند کردن یارانه‌ها بر مسکن مهر شهروندان تهرانی از این منظر مورد سنجش قرار گرفته است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد در صورت عدم احداث قطار شهری بین این شهرها و شهر تهران، معادل پولی زمان از دست رفته خانوارهای ساکن مسکن مهر شهرهای اقماری و هزینه رفت‌وآمدهای آونگی آنها سالانه حداقل برابر ۶/۸ میلیون تومان خواهد بود و پس از گذشت چهار سال عملاً جمع هزینه

مسکن و هزینه رفت‌وآمد ساکنان مسکن مهر مستقر در تهران، بیش از همتایان آنها در شهرهای اقماری می‌شود.

کلیدواژه: مسکن مهر، هدفمندکردن یارانه‌ها، حمل‌ونقل، مکان‌گزینی مسکن، رفت‌وآمد آونگی، هزینه زمان تلف شده

راهبردهای توسعه اصلاح الگوی مصرف در کلان‌شهرهای ایران (با نگرشی به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها)

سید مرتضی نوربخش

شهرام هاشم‌نیا

مقدمه

یارانه‌ها، برای ایجاد درآمد و تعدیل در توزیع آن، کاهش آثار ناشی از فشار بازار بر مصرف‌کنندگان و همچنین کاهش هزینه‌های تولید و حمایت از تولیدکننده، ارایه می‌شوند. هدف از پرداخت یارانه‌ها، تخصیص بهینه منابع، ثبات قیمت‌ها، ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا و توزیع مجدد درآمدها می‌باشد. به بیان دیگر ارایه یارانه به فرآیند اقتصادی تشویق و رشد بخش‌هایی از اقتصاد که یارانه به آنها پرداخت شده، در مقابل بخش‌هایی که از دریافت آن بی‌بهره بوده‌اند گفته می‌شود. بنابراین، یارانه جزو سیاست‌های حمایتی دولت در راستای تصحیح و هدایت امور اقتصادی می‌باشد؛ زیرا عوامل متعددی سبب ایجاد عدم تعادل، میان بخش‌های مختلف تولید، توزیع، مصرف و تجارت می‌گردند. علاوه بر جنبه‌های اقتصادی، به دلیل بهره‌مندی طیف وسیعی از افراد جامعه از یارانه‌های مصرفی و ملموس بودن این پرداخت‌ها برای افراد جامعه، می‌باشد و یارانه دارای ریشه‌های سیاسی و اجتماعی نیز می‌باشد و هدف از انجام آن اصلاح رفتار مصرف‌کنندگان است.

با عنایت به اینکه یارانه یکی از ابزارهای حمایتی است که جهت مبارزه با عدم تعادل‌های اقتصادی خانواده اتخاذ می‌گردد، ممکن است موجبات اختلال در تعادل بازار را نیز به وجود آورد. یارانه از انواع پرداخت‌های انتقالی، به منظور جبران یا پرداخت قسمتی از قیمت کالا یا خدمات است که در راستای افزایش قدرت خرید مصرف‌کننده و یا افزایش توان تولیدکننده و کنترل آثار منفی آن به مصرف‌کننده، ارایه می‌شود.

بنابراین یارانه، کمک دولت در پرداخت قسمتی از هزینه‌های تمام شده یک کالا یا خدمات است. به عبارت دیگر، پرداخت مستقیم یا غیرمستقیم دولتی، امتیاز اقتصادی یا اعطای برتری ویژه‌ای است که به مؤسسات خصوصی، خانوارها و دیگر واحدهای دولتی جهت دستیابی به اهداف موردنظر دولت تعلق می‌گیرد. همچنین یارانه عبارت است از کمک‌های مالی یا معادل آن که به یک خدمت داده می‌شود. گرچه از نظر اقتصادی، ممکن است این خدمت به صرفه نباشد ولی از حیث رفاه عمومی لازم است. به‌واقع کمک‌های رایگان مالی که دولت به دستگاه تابعه خود به‌منظور کمک به یک خدمت عمومی می‌دهد نیز به همین نام یاد می‌شود.

درآمدی بر تأثیرات اقتصادی هدفمند کردن یارانه‌ها

مهدی علیزاده

چکیده

توزیع یارانه‌ها در دهه‌های اخیر با هدف پایین نگه داشتن سطح عمومی قیمت‌ها و افزایش رفاه مصرف‌کننده، مانع از ایجاد تحرک و پویایی لازم در اقتصاد شده بود، به‌گونه‌ای که حجم بسیار زیاد حمایت‌های دولتی (تخصیص یارانه) - حدود ۲۶٪ تولید ناخالص داخلی - دولت را با مشکلات بسیاری مواجه کرده بود و تولید خالص سرانه در کشور طی بیش از سه دهه، رشد قابل ملاحظه‌ای را نداشته است. این دلایل، ضرورت‌های اجرای طرح هدفمندکردن یارانه‌ها را دوچندان کرده بود. مقاله حاضر در قالب چهار بخش، تدوین و به نگارش درآمده است. در بخش اول، مقدماتی از ضرورت‌ها و بایدهای اجرای قانون گفته شده است. در بخش دوم، کلیاتی در خصوص قانون هدفمند کردن یارانه‌ها ارائه شده است. در بخش سوم، تأثیر قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر اقتصاد کشور و نمونه‌هایی از کشورهای مختلف که این قانون را اجرا کرده‌اند و آثاری که اجرای این قانون بر اقتصاد آنان داشته است به تفصیل توضیح داده شده و در انتها، جمع‌بندی و پیشنهادهایی در جهت اجرای هرچه بهتر این طرح بزرگ اقتصادی ارائه شده است.

کلیدواژه: یارانه، هدفمندسازی، قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، پیامدهای اقتصادی

پی‌نوشت: